

Dialog byl natočen ve čtvrtek 13. listopadu 2014 dopoledne v prostorách vydavatelství Paseka Chopinova 4, Praha 2, Vinohrady.

MS: *Vážený pane nakladateli, čím je pro vás rok 1989, v jaké životní fázi vás zastihl, jaké naděje jste do něj vkládal a případně jak se naděje naplnily?*

LH: Jedná se vlastně o základní životní čas, protože od této chvíle žijeme úplně jiný život, žijeme život ve svobodě, v němž můžeme říkat, co chceme, můžeme psát, co chceme, můžeme své názory vydávat a šířit mezi lidmi. Pro člověka, který má rád knihy, byla změna zcela zásadní. Nakladatelství jsme založili 9. prosince 1989. Vlastně to bylo 3 týdny po 17. listopadu, ten jsem neprožil v Praze, jelikož jsme byli s kolegou Beránkem na mé chatě, kde jsme stříhali amatérský film. V pondělí ráno jsem se vrátil do práce a bývalý komunistický šéf na podniku Ivan Korius mi říká: „Co zde děláš?“ „Co bych zde dělal v 7 hodin? Nesu korektury, které jsem ti slíbil,“ řekl jsem tázavě. On mi odpověděl: „Vykašli se na to, pojď se mnou na Národní třídu.“ Šel jsem s ním na Národní třídu a teprve tam jsem se dozvěděl, že demonstrace proběhla a ve společnosti se cosi děje. Tenkrát jsem rovnou měl „kliku“, že jsem potkal dva kamarády z Melantrichu, s nimiž jsme šli do kanceláří Svobodného slova. Jednalo se o Jiřího Pavlise.

MS: *Očekával jste, že rok 1989 „musí“ přijít? Ostatně změny, kterých jsme byli svědky, začaly v Sovětském svazu. V roce 1985 usedá do křesla nejvyššího tajemníka UV KSSS Michail Gorbačov. Jak tato událost mohla ovlivnit směřování nejen u nás?*

LH: Osobní život to ovlivnilo tak, že když mě vyslyšali estébáci, přestali se mnou bavit o hloupostech, že střílíme vysokou zvěř, začali hovořit otevřeně, že Brežněv byl špatný, že Gorbačov je lepší. Řekl jsem jim: nevidím v tom žádnou souvislost s tím, na co jste se mě dřív ptali.

MS: *Nevěřil jste?*

LH: Nehodlal jsem se s nimi o tom bavit. Oni mě vyslyšali, protože jsme jezdili na chatu s Honzou Frolíkem, který se pak po revoluci stal šéfem archivu ministerstva vnitra. K němu jsme jezdili celá sedmdesátá, osmdesátá léta. Oni potřebovali vědět, co dělal Jan Frolík. Řekl jsem jim to, a zavolal jsem mu, co na mně chtěli vědět. Jednalo se o jeho první spis. Frolík si spis pak otevřel, aby se přesvědčil, zdali neklamou, zdali jsem tam něco neprozradil. Ujistil se, že jsem jim nic zásadního neprozradil.

MS: *To je nemilé, když člověk přichází do styku s úředníky Státní bezpečnosti.*

LH: Bylo to velmi nepříjemné a nikdy to příjemné být nemohlo. Opravdu tam byl jeden hodný, jeden zlý. V lecčems vyhrožovali, a byli naivní, protože mi říkali, abych jim půjčil klíče od chaty, avšak byla to tátova chata, tak nechť si řeknou jemu. Oni mi odvětili: „Pan Frolík tam jezdí, má klíče.“ Já jasně odpověděl: „To jim půjčil táta.“ Tím byla debata ukončena. Žádné klíče nepotřebovali. Mohli se do ní dostat kdykoliv. Ukradli mi tam starý gramofon, desky ...

MS: *Co naděje, pane nakladateli? Pro vás byl rok 1989 možností vydávat knihy. Kladný vztah se naplnil založením nakladatelství Paseka: Litomyšl, Praha.*

LH: Byl jsem zaměstnán v podniku, který vydával knihy. Bylo to velmi svázané, a nyní jsem si mohl na svou „hubu“ říkat, co chci. Tuším v roce 1987 jsme tomu nevěřili.

MS: *Shodou okolností v tomto roce přijel Gorbačov do Prahy, někteří z nás jej vítali a jeden z transparentů také byl: S Michailem Gorbačovem proti komunistické straně. Zkrátka – lidé vycítili jeho přístup, který nemohli vycítili u představitelů režimu.*

LH: Nápisem S Gorbačovem proti komunistické straně byl poměrně scestný, poněvadž Gorbačov byl generální tajemník Komunistické strany Sovětského svazu.

MS: *V některých novinách jsem si přečetl, že Jakeš soudil, že změny zapříčinil Gorbačov. Kdyby se poslaly tanky na Václavské náměstí, že bychom skončili jako v Číně. Střílelo by se a byl by pokoj.*

LH: Myslím si, že lidé by si nenechali stoupnout vojenskou botou do tváří.

... Komunistická ideologie a režim ...

MS: *Dobrá, nyní bych přešel před rok 1989. Čím je pro vás komunistická ideologie a režim na ní založený? Z jakých východisek čerpá?*

LH: Východiskem byl marxismus - leninismus a proletářský nacionalismus. Jednalo se o žvásty. Jednalo se o normální boj o moc jako všude jinde. Pouze moc zde byla absolutní. Svou moc a výhody bránili způsobem, který přesahuje rozměry lidského chování.

MS: *To znamená, že velké ideje tam nenacházíte? Ty byly pouze návnadou - deklarace spravedlnosti, rovnost?*

LH: Tento přístup byl jen čistě deklarován. Systém s tím nepracoval. O komunistovi, který vstoupil po roce 1968 do strany, bylo jasné, že ničemu nemůže věřit. Též nebylo věřit čemu, neexistovaly základy. V posledních letech studia jsme chodili na přednášky vědeckého komunismu, kam docházel jistý soudruh Ješ, který si tam sedl a tázal se nás: „Co si myslíte, soudruzi, o vědeckém komunismu?“ Seděli jsme tam, dívali na něj, nikdo se neozýval. Zeptal se ještě jednou, zvedl jsem ruku a konstatoval jsem: „Celé mi to připadá divné. Neříká se vědecká matematika, vědecká fyzika, protože tam je to samozřejmé. Komunistická ideologie si to přidává, protože to asi příliš vědecké nebude.“

MS: *Jaká byla reakce vašeho kantora?*

LH: Řeknu vám to ... Otázal se mě: „Jak se jmenujete, soudruhu?“ Zapsal si mé jméno. „Někdo další?“ zeptal se dál.

MS: *Byl jste za svůj názor potrestán?*

LH: Ne, protože jsme se pak neviděli. Při zkoušce jsem byl u někoho jiného.

MS: *Soudíte, že vědecký komunismus prázdná skořápka, ...*

LH: ... protože vědecký komunismus s vědou nemá nic společného. Vědecký komunismus je něco jako vědecké otrokářství. Naprosto nesmyslné.

MS: *Shodou okolností vědecký komunismus vedl k zotročení. Domníváte se, že režim byl postaven na lži, na ponížení člověka, na podmanění si jeho existence?*

LH: Se vším, co říkáte, absolutně souhlasím.

MS: *Takový Marx podal kritiku kapitalismu, v němž odcizení způsobuje vlastnictví výrobních prostředků a snaha udělat člověka svobodným.*

LH: Podívejte se, Marxovo učení bylo ve své době platné. Již jeho základní rovnice, že hodnota zboží se rovná C, což je konstantní kapitál, V, což je variabilní kapitál, + M, což je nadhodnota, kterou si přivlastní kapitalista, ve své době to již nemělo svůj význam, protože tam říká: konstantní kapitál

žádné hodnoty „nevytváří“, vytváří je pouze dělníci, kteří představují variabilní kapitál.

MS: *Zde bude velký vykřičník, protože dělnická třída je vykořisťována ...*

LH: ... a kapitalista si všechny výtěžky bere domů. Nenechával si je, investoval je, a proto „vytvářel“ práci pro další dělníky. Z mého pohledu – otázka konstantního kapitálu byla „hloupost“, protože si představte automatickou továrnu, v níž není žádný dělník. I taková je možná. Dle teorie by vlastně nic nevytvářela.

MS: *Shodou okolností právě Marx usiloval o to, aby se člověk věnoval vzdělání a jím vybrané práci, a „špinavou práci“ vykonávaly pouze stroje.*

LH: Ne, stroje „vykořisťovaly“ nejvíc, protože vyháněly dělníky z fabrik a dělaly z lidí nezaměstnané.

MS: *Nepřijal byste výzvu, aby za člověka pracovaly „inteligentní“ stroje a člověk mohl trávit krásné chvíle času, který má na tomto světě, kratochvílemi, jako je sebevzdělání, hra, cesta k Pánu?*

LH: Mluvíte o bezdomovcích, jak užívají krásné chvíle? Prosím vás, člověk musí pracovat, aby žil. Člověk, který je bez práce a užívá si krásné chvíle, se může opít v hospodě.

MS: *Zřejmě jsme si nerozuměli, ale domníval jsem, že když za něj pracuje někdo jiný – to znamená stroje, může pracovat na osobním rozvoji.*

LH: Mohl by, ale běžte se podívat do hospod, kolik se tam sebevzdělává lidí.

MS: *Závisí na preferencích každého z nás?*

LH: Soudím, že zde není víc než 40 procent lidí, možná méně, kteří mají chuť se sebevzdělávat. Většina lidí má snahu se najíst, napít, lehnout si do postele žena s mužem, muž se ženou. Že by zde byly velké sebevzdělávací cíle, tomu nevěřím. Není možné, aby takových bylo 100 procent lidí. Víte, kolik lidí chodí do knihkupectví? Je to 5 procent. Kdo u nás touží po vzdělání?

MS: *Ano, malá skupinka ...*

LH: Velká dělá co?

MS: *Můžeme říci, že malá skupina je elitou, která může pohybovat zbytkem.*

LH: Marx by vám řekl, že zotročí zbytek.

... Reforma systému ...

MS: *Posuňme se dál, jak jste nahlížel na možnost reformy systému? Jde mi o to, že konec šedesátých let nabízel možnost posunu v rámci strukturálních změn hospodářství a politiky. Vám bylo ...*

LH: ... 21 let. Prosím vás, tenkrát jsme měli malé možnosti, ale nejedná se o to, co bylo pořád. Systém byl chybný ve svém základu. Bylo to špatné v tom, že se nikdo o nic nestaral, nikomu nic nepatřilo. Domy padaly, a nikomu to nevadilo. Práce se dělala špatně. Věžňové, kteří pracovali na různých stavbách, lili do odpadů beton, aby vznikla „škoda“. Dělaly se tak nesmyslné věci. Když žena, která umí žehlit prádlo, nemusí dělat v pradelce, kde má jednoho vedoucího, druhého, ekonomického náměstka, uklízečku, ředitele, generálního ředitele. Všechny tyto náklady odpadají, když si dívka vezme práci domů a vyžehlí je doma. Tam byl tak nesmyslný systém, jenž si nedokážu

představit.

MS: *Reforma nereformovatelného končí logickým neúspěchem. Vidíte, lidé tomu věřili.*

LH: Pozor, v 21 letech jsem tomu věřil též.

MS: *Můžeme říci, že každý člověk je v určitém věku nakloněný existenci v iluzi?*

LH: Lituji lidi, kteří již pobrali rozum v roce 1948, něčemu věřili, což bylo naprosto protihumánní, scestné. Jednalo se o lež, teror, tyranie.

MS: *Lidé si mohli říci: pokud půjdeme cestou postupné demokratizace, během několika let můžeme dohnat Západ.*

LH: Bylo i takové heslo, že Západ předeženeme. To však bylo jinak.

... Klad minulosti? ...

MS: *Pokročme dál. Když se rozhlížíte po minulosti, vidíte v ní nějaký klad režimu?*

LH: Ne, žádný.

MS: *Ničil potenciál jedinců, společnosti.*

LH: Vše bylo rozkradeno. To, co režim rozkradl, spotřeboval. Nevytvořil nic.

... Exil, emigrace ...

MS: *Byl jste mlád, když sem přišly spřátelené armády. Jak vidíte význam exilu? Během režimu byly minimálně dvě exilové, emigrační vlny. Lidé, kteří odešli do zahraničí, nám následně po roce 1989 chyběli. Sám jste neměl o exil zájem?*

LH: Uvažoval jsem o tom, ale jsem závislý na lidech kolem sebe. Důležitá je pro mě rodina, kamarádi. Zkrátka - musím mít kolem sebe své lidi.

MS: *Být v zahraničí znamená začínat od nuly.*

LH: Na druhou stranu - jsou lidé, kteří pro svobodu, ale i kariéru jsou ochotni začínat znovu a znovu bez ohledu na útrapy. Můj život měl jiné meandrování ...

... Demokratická opozice ...

MS: *Dobrá, jak se díváte na význam demokratické opozice - disentu, Charty 77? Sám jste měl možnost se setkávat s lidmi z této oblasti. Jednalo se o vzdělané lidi toužící, aby stopa jejich života byla autentická. Nemám na mysli pouze chartisty, ale lidi z takzvané šedé zóny.*

LH: Do ní jsem spadal i já. Měl jsem vždy blízko k lidem, kteří se kolem disentu pohybovali nebo byli přímo v něm, avšak nebyl jsem velký hrdina. Pro mě je hrdinství jediná vlastnost, které si vážím.

MS: *Domníváte se, že tito lidé byli důležití pro propojení režimu z komunismu do demokracie?*

LH: Bez nich by změna probíhala jinak. Václav Havel je největší ikonou „vzbouření“. Pak se stal součástí struktur. Největší hrůzou bylo to, z čeho jsme měli radost - vraceli nám kádrové materiály. Vymysleli to komunisté, protože se jednalo o vracení kádrových materiálů jim. Mohli zahodit

stranické legitimace, nikdy se o nich nepsalo, že byli komunisty.

MS: *Tito lidé odešli do soukromé sféry, začali podnikat, ...*

LH: ... protože měli nakradené peníze, které jim umožnily start činnosti. Lidé, kteří nebyli zabezpečeni komunismem, měli daleko horší „startovací plochu“.

MS: *Jsem přesvědčen, že schopný člověk se může prosadit, pokud jde za svým, a může se prosadit i bez společenských faulů. Je to o to těžší.*

LH: Prožil jsem to.

... Pokračování ideologie? ...

MS: *Dobrá, jak nahlížíte skutečnost, že režim padl, a ideologie komunismu pokračuje dál v podobě nástupkyně komunistické strany Československa?*

LH: Bohužel, není to pouze tak. Chování a způsob vlády se dostal i do ostatních stran, protože kdo je v ostatních stranách? Jsou tam bývalí komunisté, a proto tam v sobě mají touhu po moci, mají v sobě lež, manipulaci ... Nerad se o těchto otázkách vyjadřuji. V politice jsem znal asi 8 čestných lidí, ostatní mi přijdou, že nevědí, co chtějí, a politika je semele. I když je člověk z počátku názorově zdatný, lidé s divnými praktikami jej „vyštípou“.

MS: *Měl jsem na mysli skutečnost, že mezi námi jsou lidé, kteří raději volí modus „být opečováván“ než se starat o sebe.*

LH: Ano, takto jsou opečováváni všichni vězňové ve věznicích. Komunistická věznice byla pouze trochu větší a drát sahal dál než kilometr.

MS: *Shodou okolností můžeme říci, že komunistický režim - možná bohužel - „neskončil“ - a to v českých věznicích, ale my dnes žijeme svobodný život.*

LH: Ano, žijeme svobodný život, jsem velmi spokojen. Posledních 25 let svého života považuji za největší zázrak, protože jsem mohl konečně začít pracovat. Pozor, před tím jsme v podstatě byli nuceni k tomu, abychom nic nedělali a předstírali práci. Vzpomínám si, co jsme dělali v práci se spisovatelem Petrem Šabachem. Přišli jsme do práce, tam jsme vydrželi do půl jedenácté, protože pak jsme měli sraz před krušovickou hospodou a pili jsme tam celou pracovní dobu až do okamžiku, co jsme si šli vyzvednout věci. Do půl jedenácté jsme se svou prací byli hotovi, někdy ještě dřív. Jako redaktor jsem měl na starosti 3 knihy ročně. Dnes jich mám sedminásobek. Je to jiný svět. Také bych měl říci, že je-li člověk v současnosti redaktor, rád svou práci vykonává. Dělá to, co si sám vymyslel a co chce.

MS: *Ano, jedná se o sledování vlastních zájmů - a to v tom dobrém slova smyslu. Můžeme říci, že minulý režim byl pro tvořivé lidi velmi nudný. Lidé, kteří neměli zájem žít v nudě, volili rozlučku s touto zemí.*

LH: Ano, my jsme měli společenství lidí, která se jmenovala Protialkoholní společnost doktora Římsey, latinsky - Societas contraalcoholica doctoris Řimsea. Jednácím jazykem byla též maďarština, jelikož tam byl Slovák maďarského původu. Zkrátka - tam jsme užívali metodu dialektického materialismu jako prostředek vysvětlení čehokoliv. Pro nás to bylo velmi povznášející. Jednou ročně jsme se sešli a „drželo“ nás to při životě. Pak jsme v roce 1987 s Ivanem Beránkem, Lenkou Starou začali natáčet amatérský film Krvavý román podle knihy Josefa Váchala.

MS: *Pamatuji, tu jste vydali jako první v nakladatelství Paseka.*

LH: Bylo to pro nás životadárné. Mohli jsme pracovat, nosili jsme baťohy, které byly plné rekvizit. Točili jsme na osmičku, což je dnes zapomenuto. Měli jsme prostor k přemýšlení, k debatám, k diskusím, protože jsme si museli vymýšlet film. Nádherný čas! Zabývali jsme se hloupostmi. Ivan Beránek chtěl mít na sociologickém kongresu referát, vymyslel si referát Duchové v naší publicistice. V různých novinách si zaškrtoval články jako Duch vítězného Února, Duch výročí 15. sjezdu, byli tam samí „duchové“.

MS: *Nesmíme zapomenout, že samotní duchové měli praktický dopad na život člověka.*

LH: Všichni duchové lidem „otravovali“ život, ...

MS: *... ale jednalo se o kontrapozici k Duchu svatému.*

LH: Jedná se o ducha, který neotravuje.

MS: *Dává člověku sílu, rozum, radu ... Poukazujete na nutnost kompenzace. Dnešní doba neposkytuje témata k velké tvořivosti.*

... Demokracie a její obnova ...

MS: *Dovolil bych si přejít k obnově společenského řádu – demokracie. Čím je tento systém pro vás?*

LH: Demokracie je především využití tvůrčí svobody, možnost pracovat, jelikož ta za minulého režimu nebyla. Zmínil jsem se o Petru Šabachovi. Ten tenkrát v hospodě vymyslel dobrou věc. Říkal: mohli bychom být produktivní. Seděli bychom tam a při popíjení piva by k nám chodili průvodci s německými výpravami. Ty by platily pět marek za to, že se smí podívat, jak česká inteligence pije pivo. Díky turistům bychom měli pivo zdarma – a to by bylo senzační. Situaci jsme cítili jako zmar. Vlastně jsme „nemohli“ pracovat.

MS: *Demokracie je snad prostor ...*

LH: ... pro svobodnou práci.

MS: *Když jsem se nad tématem zamýšlel, říkám si, že demokracie je takový systém, kde člověku je dovoleno být člověkem. V minulosti se člověk stylizoval, chodil s mávátky v průvodech, tleskal lidem, kteří byli zavrženíhodní, a nemohl být sám sebou. Demokracie je prostor, v němž člověk může být sám sebou. Je na něm, jakou cestou se vydá, kde může lépe hledat smysl své existence.*

LH: Ano, máte pravdu, ovšem demokracie má nevýhodu, že cestu otevírá všem a někteří toho velmi rychle zneužívají. Z demokracie udělají díky pár tahům perem a projevů divný režim, v němž se lidé musí někomu podřizovat. Jen si vezměte Hitlera. Začal v demokratickém Německu, a nejednalo se o Německou demokratickou republiku. Vidíte, jaké lži se tenkrát vytvářely – Německá demokratická republika – vůbec to s demokracií nemělo žádné spojení.

MS: *Sluší se říci nádhernou moudrost a fakt, na nějž upozorňuje Konfucius: „Když slova ztrácí svůj obsah, lidé ztrácí svobodu.“ Slova tam ztratila obsah – demokracie v republice nebyla a lidé v ní byli zotročeni. Je však na člověku, jak se k tomu všemu postaví. Člověk je přece tím, kdo režim utváří. Pokud je pasivní, sám si pro sebe připravuje oprátku.*

... Kde jsou demokraté? ...

MS: *Když jsme se k tomu dostali, Masaryk říkal: Demokracii máme, ale nemáme demokraty. Mínilo, že se během 25 let v našich myslích demokraté začali probouzet? Demokrat je slušný, ovšem zároveň odvážný, je kritický vůči okolí, sebekritický vůči sobě samému. Víím, že můžete říci: prezident Masaryk je idealizovanou postavou, která nemá v reálném světě základ. Jak se podle vás jako lidé vypořádáváme s úkoly, které na nás klade demokracie?*

LH: Jsem přesvědčen, že lidé, kteří byli v duši demokraté, jsou duší demokraté doposud. Ti, co byli duší bolševici a mocipáni, jsou stejní.

MS: *Užíváte spojení: duší demokrat. Jedná se o člověka, který si váží ...*

LH: ... práce druhého, váží si sám sebe, váží si hry s pravidly. Nejedná se o hry bez pravidel, které nám zmiňoval již bývalý pan prezident.

MS: *Máte na mysli Václava Klause? Shodou okolností právě minulý režim naučil člověka být křivý. Jen si vezměte, jak lidé museli projevovat servilitu vůči režimu, mám na mysli vylepování různých portrétů, vlaječky. Kdo je neměl, byl postihován.*

LH: Domovnice - paní správcová jej měla na starost. Byla to soudružka udavačka.

MS: *Konstatoval jste: kdo byl demokrat, demokratem zůstal. Kdo jím nebyl, byl ve společnosti škůdцем, křivým člověkem.*

LH: Jsem přesvědčen, že mnoho lidí se „nevylouplo“ z těch, kteří zahodili stranickou legitimaci a stali se demokraty.

MS: *Jsem přesvědčen, že člověk se stává demokratem postupně, výchovou, formací. Jen si vezměme skutečnost, že tato země zažila první republiku, což bylo dvacetiletí. Před tím jsme byli „formováni“ Rakouskem - Uherskem. Během doby člověk dostával étos do sebe. Uvědomme si, že Rakousko - Uhersko byla konstituční monarchie. Neměli bychom opomenout živý spolkový život. Lidé byli připraveni. Jen si položme otázku: jak byli lidé připraveni v roce 1989?*

LH: V roce 1989 lidé nebyli na změnu připraveni. Kupříkladu - já jsem připraven byl a založil jsem si nakladatelství. Je pravda, že takových lidí bylo dost, ale nemohla jich být převaha. To máte tak: tyto věci jsou dané i výchovou dětí z domova. Když máte doma babičku, která je komunistkou, rodiče komunisty, vychovávají vás celý život v tomto směru, ...

MS: *... je to neštěstí.*

LH: Jste tak vychován a nemáte šanci.

MS: *Soudím, že lidé mohou revoltovat. Jen si vezměme takového Masaryka. Též vyšel z chudých poměrů a dokázal se propracovat k vysokým metám svou pílí i talentem. Můžeme kriticky vyznat, kdo z nás je Masaryk? Kolik máme takových lidí ve společnosti? Avšak takoví lidé jsou. Lze konstatovat: první republika, k níž se vzhlíží s velkou úctou, byla postavena na lidech, jež byli opravdu ochotni se obětovat.*

LH: Ano, ale všimněte si skutečnosti, že naše demokracie trvá již o 5 let déle ve srovnání s první republikou, a ještě jsme se z toho nedostali.

MS: *Souhlasím, nicméně zátěž 41 let, ochody lidí do exilu tuto společnost - bohužel - poznamenaly.*

LH: Ano, ale někteří se vrátili, což jsou velcí lidé, jako Jan Švejnar, Pavel Tigrid, Karel

Schwarzenberg.

MS: *Jen si vezměte, že tito lidé si vždy nechávají zadní vrátka. Profesor Jan Švejnar zde sice spoluzaložil univerzitní pracoviště CERGE – EI, ale zároveň učí ve Spojených státech na Columbia University, Pavel Tigrid se opakovaně vracel do Francie.*

LH: Václav Klaus by též rád učil ve Spojených státech, ale nemá co, ...

MS: *... přesto sídlí v luxusní vile na Hanspaulce. Kdybychom se nyní měli vrátit k výchozímu bodu – k člověku. Jeho kultivace je dlouhodobá, protože to potřebuje zvnitřnění přístupů, které mají lidé na Západě v srdci.*

... Dialog a jeho význam ...

MS: *Dále bychom zmínili otázku dialogu. Jste člověk, který navštěvuje pražské lokály.*

LH: Máme zakázáno hovořit o politice. Občas se stane, že toto nařízení porušíme. Většinou tam hovoříme o literatuře nebo o úplných hloupostech. Také vzpomínáme na to, když jsme hovořili o holkách.

MS: *Ženy jsou přitažlivé, a proto i hovory o nich mají velký náboj. Domníváte, že dialog u nás je dostatečně elektrizující? Má energie z něj konkrétní naplnění?*

LH: Prozradím, co vím, a nebudu se míchat do toho, co nevím. Pro moje nakladatelství byl dialog, a dokonce hospodský dialog velmi důležitý pro další tvorbu. Po hospodách jsem se scházel s nejlepšími historiky, profesory.

MS: *Můžeme zmínit profesora Františka Dvořáka, dále literáta Bohumila Hrabala, doktora Vladimíra Vodičku, což byl ředitel Divadla Na zábradlí. Jen si vzpomeňme, kdo vše chodil k Tigrovi?*

LH: Jedná se o ty – jak říká pan prezident Zeman – nenáviděné, ba svinské pražské kavárny. Pan prezident však netušil, že se lidé schází v hospodách u Tigra jiných. Zmíňme i filozofa Treteru z Univerzity Karlovy, jenž mne učil na Filozofické fakultě UK.

MS: *Na druhou stranu – proč ne kavárny? Do Slávie proti Národnímu divadlu chodil Václav Havel, Václav Černý, Jiří Kolář, jemuž jste v nakladatelství vydali část díla poté, co nakladatelství Mladá fronta je přestala vydávat. Domnívám se, že pokud se v Čechách „nahodí“ nějaké téma, dojde k přešlapování. Tím myslím, že místo toho, aby se věci dokončily, se přešlapuje a lidé jsou v bažině – nemohou dál.*

LH: Když jsem v hospodě roku 1989 vykládal, že jsem si založil nakladatelství, že budu vydávat knihy, většina lidí se tomu smála. Jedná se o Horáckovy opilecké „kecy“, a stejně z toho nic nebude.

MS: *Neměli pravdu. Díky vašemu nakladatelství se mnohé zdařilo. Myslím si, že k němu se během hovoru dostaneme.*

... Demokracie a elita ...

MS: *Dovolil bych se zeptat, jaký význam má podle vás elita. Za první republiky by demokracie bez ní nebyla demokracií. Mnozí lidé díky jasným postojům, zásadám přišli o život. Takový Alois Rašín byl zastřelen v roce 1923, Karel Čapek byl „uhnán“ k smrti 1939.*

LH: Ano, celá elita byla vybita nacismem, ať již tak, nebo tak. Jen pár lidí z elity emigrovalo, ostatní

chtěli bojovat. Jednalo se o naivní, nesmyslný přístup. Pro národ se jednalo o velkou sílu, ...

MS: ... která jej hnala dál. Položme si otázku, zdali by lidé byli ochotni k oběti v současnosti. Kdo je u nás elitou? Za tu jsou označováni lidé, kteří nenaplnují obsah tohoto slova.

LH: Ano, máte na mysli velké kapitalisty, kteří mají peníze jako cíl života, ...

MS: ... a peníze pro ně nejsou prostředkem tvorby.

LH: V jedné své stati mám uvedeno: kdo měl peníze jako cíl, a ne jako prostředek k vytváření hodnot, žil zbytečně. Když odkážete komukoliv pouze peníze, a ne hodnoty, člověk sice bude spokojen, protože získal peníze, ale pak nebude vědět, co s nimi, a na duši nebude obohacen. Peníze jsou pro život nutné - o tom není sporu.

MS: Možná odskočím, ale napadlo mě to. Petra Hůlová ve své knize Strážci občanského dobra říká, že peníze nedělají dobře vztahům, ba je ničí.

... Politika a její proměny ...

MS: Nyní bych otevřel otázku politiky, protože demokracie není možná bez politiky. Jak vnímáte význam této společenské disciplíny? Zmínili jsme staré časy, Edvard Beneš politiku považoval za vědu. Pokud se člověk rozhlíží po této krajině, máme tam reprezentanty, jako je Beneš?

LH: Ne, opravdu ne, ale Beneš sám nebyl velký lumen, ...

MS: ... ale na české poměry asi ano, ...

LH: ... byl intelektuálem, který patřil do elity. Pokud byste si měl někoho vybrat ke stolu, abyste si s ním mohl povídat, velmi dlouho byste hledal. Možná byste našel starého pána Schwarzenberga. Byli zde lidé jako Václav Havel ...

MS: Konvenují vám šlechtici, avšak proč ne?

LH: Nejen, že někdo je šlechtic. Člověk mě zaujme tím, jak žil celý život, jaké hodnoty vyznával, jestli má titul, či ne, mě příliš nezajímá.

MS: Uznáváte biblická slova: podle ovoce je poznáte? Není náhodou politika redukována na boj o moc, nebo tam prozařují ideály? Podíváte-li se do minulosti, tam se uplatňoval mechanismus moci. Lidé, kteří se dostali nahoru, těžko mohli zosobňovat nějaké hodnoty. Když přišel rok 1989, získali jsme naději, poněvadž do důležitých pozic se dostávali lidé, kteří museli trpět v minulém režimu, obětovat se. Pak byli ale „odejiti“.

LH: Odpoví vám na to. Není to pouze touha po moci, ale i touha po penězích. Tyto dvě touhy jsou smrtící. Pakliže se člověk dostane do politiky, kde čím dál tím více lidí jsou nebetyční zlosyni, je do systému vtažen a nemá šanci z kruhu vystoupit. Kdysi jsem 3 měsíce strávil ve straně Unie svobody a do současnosti se za to stydím. Měl jsem naivní představy a ke vstupu mi pomohli kamarádi. Vzpomínám si na bývalého ministra Vodičku, ...

MS: ... mořeplavce v české politice.

LH: Hovořil asi v tomto duchu: o nic mi nejde, ale byl bych rád, abychom některé otázky dotáhli, než půjdu do důchodu. Bylo to, co mě od vstupu odrazovalo. Obrovskou kreaturou byl Pavel Němec, ...

MS: ... ministr spravedlnosti.

LH: Jeho přístup byl spravedlnosti vzdálen, byl ministr nespravedlnosti. Byla to kreatura, která se vyšplhala po hrbatých zádech Václava Krávy, jemuž dělal pomocníka. Vozil jej na kolečkovém křesle, a najednou se z něj stal předseda strany. Sám jsem si říkal: to je strašné, ovšem to jsem ve straně už nebyl. Tenkrát jsem vystoupil kvůli tomu, když jsem viděl, že tam vstupuje Vladimír Mlynář, jelikož jsem si pro sebe pověděl, že se jedná o lidi, kteří prošli vším a nyní půjdou dělat „spravedlnost“. Nevěřím tomu ...

... Participace lidí ...

MS: *Sluší se říci, že problém české politiky je ten, že se jí účastní málo lidí. Strany jsou snadno ovlivnitelné. Když bychom měli vyjít z první republiky, lidé byli součástí spolků, a proto být ve straně bylo čímsi běžným.*

LH: Nastoupil jste do podniku a první, co vám předložili, byla přihláška do strany, v níž byl šéf. Mám pocit, že se jednalo o umělou věc a lidé tam byli z povinnosti, z prospěchu. Stranický život byl drsnou záležitostí.

MS: *Nejednalo se o bídu jako v současnosti. Tím myslím na členskou základnu.*

LH: Ji již nikdo nebere v potaz, nikoho to nezajímá. Lidé usilují dostat se k moci: já budu dělat to a to. Dnešní politici jsou veskrze prolezlí kariérismem.

MS: *Je to chyba.*

LH: Je, ale jak se mezi zloději stanete poctivým? Když vstoupíte do partaje, kde je samý zloděj, jak ji můžete jako jedinec proměnit k lepšímu, to ovšem nejde.

MS: *Řekl bych, že bychom se měli „zeptat“ Masaryka, on zřejmě neřešil tato dilemata.*

LH: Z politikaření byl velmi špatný, ale též se do něj pouštěl.

MS: *Ano, dokonce pod různými jmény. Neměli bychom na to zapomenout. Člověk, když poslouchá vaše slova, by si mohl říci: jediná cesta změny je nechat systém vyhnít.*

LH: Ano, až všichni, kteří by si jej pamatovali, „odejdou“. Možná zde bude lépe, možná zde bude Islámský stát. To člověk neví.

MS: *Neměli bychom kapitulovat. Je třeba, aby lidé, kteří budou působit ve veřejném prostoru, byli znalí Západu, aby prošli světem. Ostatně i Masaryk a Beneš prošli světem.*

LH: Ano, zde je však vše jinak. Neuvědomujeme si fakt, že na zdejší sídlo českého národa praotec Čech přišel z Východu. Měli bychom se tázat, co jsou Čechy? Z Východu lidé po tisíc let jdou na Západ, poněvadž tam je „mnoho obyvatel“, a na Západě jich je méně. Tak to bylo i s Řípem, jenž byl volný, a proto se zde Čech usadil.

MS: *Můžeme říci: zaplat Bůh.*

LH: Pro nás Čechy - ano.

... Vize a program v politice ...

MS: *Rád bych se zeptal, zdali se domníváte, že česká politika přináší nějakou vizi? Nebo jsou vize*

formulovány pouze na čtyři roky - a to ovlivňuje míru využití?

LH: Prosím vás, vize nejsou vůbec formulovány. Poslední, kdo zde měl nějakou vizi - a ta byla dost naivní, byl Václav Havel. Mám pocit, že lidé, kterým jde o moc a peníze, žádné vize nemají a mít nemohou.

MS: *V tomto ohledu „nosí“ s sebou nápis: vize škodí zdraví. Ale pokud člověk otevře média, která referují o naší politice, často slyšíme o otázce programových komisí, reforem. Zřejmě jsou to prázdná slova?*

LH: Komise byly i za komunismu. Jedna z nich na Praze 9 rozhodovala, kdo se zúčastní jazzového festivalu a že hudební kapely musí mít 60 procent písní ze zemí socialistického tábora. Měli jsme tam pouze Barok jazz kvintet, který hrál jen Bacha. Víte, proč prošel? Protože se řeklo: Bach pocházel z Lipska, což je východní Německo. Komise pro všechno jsou k ničemu. Vždyť jich bylo a je tolik, ale lidé je uplatí ...

MS: *Jedna komise rozhodne tak, druhá rozhodnutí první komise ruší. Možná si lidé v této souvislosti vzpomenou na Havlovu Zahradní slavnost, kde máte Zahajovací službu, která je rušena Likvidačním úřadem, jenž je sám likvidován.*

LH: Havel těmto otázkám velmi dobře rozuměl.

MS: *Problém je, že jsme logiku, kterou popsal, přejali do fungování demokratické společnosti.*

LH: Pozor, jednalo se o program totalitního státu. Nežil v demokracii.

MS: *Problém je, že se považujeme za demokratický stát.*

LH: Měli bychom si volit jiné lidi, než tam dnes sedí.

MS: *Rozhodnutí je na nás.*

LH: Do jisté míry, lidé jsou smutní ...

MS: *Nedivím se jim.*

LH: Též jsem z toho smutný, když jsem rád, že mohu dělat svou práci.

MS: *To je hlavní, co člověka pohání.*

... Kapitalismus a jeho obnova ...

MS: *Dotkněme se kapitalismu. Vlastně jste se stal jedním z prvních kapitalistů, pokud nakladatelství můžeme považovat za kapitalistické.*

LH: I holič, zedník se v padesátých letech považoval za kapitalistu.

MS: *Nahlížíte na tento systém jako na cosi přirozeného? Ryba má vodu, člověk, pokud má zájem se uživit, potřebuje kapitalistický řád.*

LH: Jsem přesvědčen, že člověk potřebuje demokracii, a ne kapitalistický řád. Kapitalistický řád je jako „řád Vladimíra Iljiče Lenina“. Oprostěme se od řádů. Nejsem příznivcem tohoto slova ...

MS: *Co takové spojení tržní hospodářství?*

LH: Je to již jiná věc. Ale kapitalistický řád? Jedná se o nějaký řád? Vytváří se tím zmatek. Nejedná se o žádný řád. Základem řádu je cosi, co má pravidla. Ta byla bourána – Václav Klaus řekl, aby se „zhaslo“, že „neexistují“ špinavé peníze. Tyto dva výroky silně podkopaly morálku společnosti, stala se z toho „Klausova morálka“. Hodně lidí to rádo nemělo. Lidé byli motivováni ke krádeži.

MS: *I sebemenší náznak chyby, může způsobit takovou řetězovou reakci, jaké jsme svědky.*

LH: Pochopitelně. Podívejte se na Hitlera. Jednalo se o velkou řetězovou reakci, vše to byly činy prostého lidu.

MS: *Již jsme u demokracie, která byla zničena. Samotná demokracie je vodou na mlýn populistům.*

LH: Samozřejmě. Populisté jsou demokracií chráněni.

MS: *Když jsme u slov, usuzujete, že slovo „kapitalismus“ bychom neměli užívat? Náleží již minulosti – Marxovi, který podrobil hospodářský řád kritice. Dnes máme „usilovat“ o tržní hospodářství se sociálním rozměrem.*

LH: Cosi prozradím: mám vizi – a to je vize, jež spočívá v tom, že starý Řím doplatil na velký blahobyt a morální rozklad. Zde je totéž. U nás si lidé stěžují, že mají málo. V této chvíli, v tomto státě jsme nejbohatší v dějinách českého národa, určitě. Žádné takové období, kdy by lidé byli tak přežraní, nebylo.

MS: *Domníváte se, že přílišný blahobyt škodí? Neměli bychom opomenout říci: měli jsme zájem být úspěšnou, bohatou zemí. Srovnávali jsme si s rakouskými a německými sousedy.*

LH: S dovolením, já jsem se nesrovnával.

MS: *Bylo vám to jedno?*

LH: Sousedům nezávidím.

MS: *Mnozí lidé tak neuvažují. Jsou tací, kteří si přejí, aby sousedovi chcipla koza.*

LH: Závist je někdy dobrá vlastnost.

MS: *To proto, že nás bohatství druhých motivuje?*

LH: Počátkem devadesátých let jsem žil v Litomyšli – a tam mě fascinovala skutečnost, když jeden z mých sousedů si opravil dům, druhý řekl: mám jej otlučený, nemohu to tak mít, a opravil jej také. Šlo o řetězovou reakci. Dnes je z Litomyšle nádherné město, které bylo v devadesátých letech šedivé, špinavé – zkrátka hnusné.

MS: *I tamní rodák – profesor Zdeněk Nejedlý – by se divil.*

LH: Ne, ten by se nedivil ničemu, protože byl velmi zmatený člověk.

MS: *To víte, zmatenost se počítá od doby, kdy nedostal dceru Antonína Dvořáka – Otylku. Ještě bych se vrátil k hospodářskému řádu. Bylo – podle vás – logické, že když centrální plánování nefungovalo, přešli jsme k soutěživému systému?*

LH: Bylo to nesmyslné.

MS: *Ano, kapitalismus dává prostor pro inovace, dává prostor lidem, kteří jsou tvůrci, ale co byste*

přesto vytkl metodám, způsobům, které byly uplatněny? Byla malá privatizace ...

LH: Privatizace jako celek měla nedostatky, malá šla ... Z kuponové jsem něco získal - a to 270 tisíc, protože jsem si koupil akcie litomyšlského Vertexu. Úvahy, že některé podniky budou patřit Němcům, nebudou patřit nám, mi byly jedno. Podstatné bylo, že někdo sem přinese peníze, poněvadž tady je nikdo neměl.

MS: *Vlastně jste si pochvaloval privatizaci ...*

LH: ... Škody Auto. Dodnes si ji pochvaluji.

MS: *Ano, je logické, že zastaralé musíme obnovit s tím, že se propojí technologická ekonomická vyspělost jako v případě zmíněné Škody Auto. Musíme říci: Škodovek zde u nás mnoho není.*

LH: Ano, je jich málo.

MS: *Vezměme si další krok - restituce. Lze se domnívat, že byly napravením porušeného stavu?*

LH: Pro mě byly naprosto v pořádku. Ne vše se podařilo, neuspěli jsme v obnově zchátralých, vybydlených budov, kde žila hospodářská zvířata, skladovaly se tam brambory, přičemž se jednalo o krásné kláštery.

MS: *Režim se nepěkně podepsal na církevních stavbách, z nichž některé byly již obnoveny a vráceny do původního stavu, ale víme, že důležité při jejich renovaci jsou peníze.*

... Hodnoty a jejich význam ...

MS: *Hovoříme-li o obnově systému, jaké hodnoty pro slušné fungování potřebují tržní hospodářství a demokracie? Zřejmě svobodu.*

LH: Tu máme. Potřebovali bychom trochu slušnosti, méně hulvátství. Jsou mezi námi ti, kteří se chlubí, že jsou sprostí. Jedná se o „prase“, které maminka špatně vychovala. Za sprostá slova bych dřív dostal pár facek, takový člověk pár facek nedostal a následně se mu to vymstilo.

MS: *Zdůrazňujete otcovskou důraznost?*

LH: Měl jsem i mateřskou. Otec mě nebil, občas maminka.

MS: *Co například otázka úcty k člověku?*

LH: Ano, člověk by měl znát Desatero.

MS: *Víme, že jsme národ, o němž se říká, že je hodně ateistický.*

LH: Ateismus bych do toho nepletl. Tam jsou příkazy: nezabiješ, nepokradeš - jsou to věci, které nám chybí.

MS: *Máme jiné bohy, ovšem v Desateru je psáno: nebudeš věřit v jiného Boha. Lidé v současnosti přepočítávají vše na peníze.*

LH: Mně to přijde až směšné. K čemu člověk bude potřebovat peníze, až umře?

MS: *Přece na zlatou rakev, což je znak nesmrtelnosti! Jsou však takoví pošetilci mezi námi. Jen si vezměte, jakým způsobem byla prováděna privatizace. Lidé tak mohli získat majetky.*

LH: Vrátím se k privatizaci, z níž jsem získal. Následně přišla banka, celý podnik „koupila“, a proto nikdo žádný podíl na vlastnictví subjektu neměl, byť se jedná o velké subjekty. Rozdrobení majetků bylo nešťastné. Měli jsme více podniků prodat do ciziny.

MS: *Víte, že tomu nepřálo veřejné mínění.*

LH: Ano, nálady ve státě jsou takové. Nedávno jsem měl možnost poslouchat rozhovor, v němž bylo řečeno, že člověk musel podporovat nacionální tendence, neboť by nám vše zabrali sudetští Němci. Účastník rozhovoru se zeptal: „Bylo by chybné, kdyby to zde dali do pořádku? Myslíte si, že by se s Němci špatně žilo?“ Osobně si myslím, že by sem žádný sudetský Němec nešel, poněvadž by byl hloupý.

MS: *Zde se dostáváme k nekritičnosti českého člověka.*

LH: Než odbočíme, je vhodné zmínit, že část majetku patří Rusům, lidé na tuto skutečnost nadávají, ovšem, pokud by Brežněv byl „chytřejší“, Rusové by zde byli již dávno a nemuseli by užívat tanky.

... Otázka změny systému ...

MS: *Pane nakladateli, posouváme se v čase. Ještě je vhodné se dotknout jedné teze: „Měníme systém, ne člověka.“ Sám Václav Klaus v počátku změn zdůrazňoval, že přílišné apelování na jednání aktérů vede k sociálnímu inženýrství.*

LH: V tom s ním souhlasím. Možná trochu odbočím, ale zde se vůbec nedává přednost vzdělání, jež je zásadní, protože ve školách budou lidé, kteří mnoho neumějí. Školy nejsou podporovány tak, jak by měly. Lékaři si mohou „dupnout“ a říci: odejdeme do zahraničí. Když odejde učitel z vysoké školy do zahraničí nebo do důchodu či bůhví kam, nikoho to nezajímá, protože výchova, vzdělání v tomto státě nestojí zanic. Na školách stále učí učitelky, kteří nás nutili říkat „soudružko“. V tom vidím obtíž, to je nejhorší. Zdejší vzdělání odchází. Sám si říkám, že malinko jsme pro to udělali vydáním Velkých dějin koruny české, poněvadž lidé si mohou přečíst o své historii, z čeho se vychází, kde národ vznikl, jak a proč.

MS: *Ještě bych se zeptal na tezi „pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí“. Jak ji nahlížíte? Tato teze přece dala étos a patos převratu, a mnohdy je vysmívána.*

LH: Též jsem si myslel, že tomu tak bude. Když to budeme nahlížet z náboženské stránky, ďábel Boha zklidnil v jeho utopických názorech. Pravda a láska – jsou věci, které jsem v životě měl nejradši. Lásku k rodině, lásku k ženám, lásku k Sovětskému svazu jsem nikdy nesdílel. Musíme přiznat, že lásek v mém životě bylo mnoho. Pravda? Co je to pravda? Již Karel Čapek a před tím Willam James nám napsali: pravda je relativní věc. Je otázka, kdo má pravdu? Je těžké říci. Myslím si, že pravda je, že by člověk měl udělat něco pořádného na Zemi, aby zde nebyl zbytečně.

MS: *Nemnoho lidí k tomu také tak přistupuje. Vše závisí na rozvrhu života.*

... Nakladatelská činnost ...

MS: *Navrhoval bych, abychom přešli do vašeho oboru – nakladatelské činnosti spojené s knižním domem Paseka. Jak jste prozradil, začínal jste v prosinci 1989, a vaši kolegové vás považovali za blázna.*

LH: Nyní již ne. Vždy jsem si říkal: budeš-li dělat něco, co tě baví a co jsi vystudoval, budeš to dělat pořádně, i když například filozofickou fakultu jsem neabsolvoval s velkými výsledky. Také se ze mě nestal katedrový filozof. Zkrátka – studium mi dalo pár myšlenek, které mi „řídí“ můj život. Kdybych

měl přejít k nakladatelství, v počátku jsme byli ve třech lidech, pak v pěti. Následně jsme se dozvěděli, že je v Litomyšli dům, který potřebuje rekonstruovat. Jedná se o Portmanův dům, kde měl Váchal nástěnné malby. Čirou náhodou v té době můj přítel Ivan Beránek vymyslel, že bychom měli vydat Tarzana, on jej totiž miloval. Začali jsme vydávat Tarzana. Vydělali jsme na něm tolik, abychom mohli rekonstrukci domu zaplatit. Investovali jsme do projektu všechny peníze. Pak přišla doba, kdy jsme neměli žádné peníze a museli jsme si půjčovat. V počátku devadesátých let jsme vydali učebnici Dějiny českých zemí. V roce 1993 se otevíralo Muzeum Josefa Váchala v domě Potrmoneum. V té době jsme měli hluboko do kapsy. Žili jsme s velice skromnými platy a kapitalistickým nadšením, neměli jsme nic na investice, pak jsme si půjčili v bance. Naše podnikání bylo vždy „na hraně“.

MS: *Mile jste zmínil, že mít nakladatelství je jako ruleta.*

LH: Ano, protože pokud chcete vydat nějakou knihu, vůbec nemůžete dopředu odhadnout, jaká by měla být. Například jsem nemohl odhadnout, že můžeme vydat 120 tisíc výtisků Tarzana. První náklad byl 50 tisíc. Ten se prodal za týden, stejně tak se těžko odhadovalo, v jakém nákladu vydat Černou knihu komunismu, které jsme vydali 5 tisíc, a o níž jsme si mysleli, že náklad bude v pořádku. Náklad se však prodal za 14 dní. Na tom měli zásluhu novináři, jelikož o ní všichni psali. Za mnou přišel distributor, jenž pravil: „Knihu musíš okamžitě dotisknout.“ Odpověděl jsem: „Kolik myslíš?“ On odpověděl rychle: „2 tisíce.“ Já – 10 tisíc. Vydali jsme 10 tisíc, avšak ty byly vyprodány za týden. Pokud bych se řídil jeho doporučením, náklad by se též prodal. Kdyby řekl 20 tisíc, zřejmě by se neprodaly. Vsadíte si na nějakou knihu, ovšem vyjde-li to, nevím.

MS: *Jsem přesvědčen, že odhadovat kolik vydat, a kolik ne, je ošidné, a proto se musí řídit intuicí.*

LH: Je jí potřeba v jakékoli hře. Netvrdím, že se jedná o hazardní hru, ovšem někdy ano.

MS: *Život je též pobyt s otazníkem. Měl-li byste vydávat spisy „potentátka“, asi neuspějete. Jen si vezmeme knihu Václava Klause v počátku devadesátých let. V ten optimistický čas je lidé kupovali, dnes by jeho myšlenky končily v Levných knihách.*

LH: Podívejte, vydával jsem knihy Václava Havla – jeho projevy. První díl se prodal v nákladu pět tisíc, což je na projevy velmi mnoho. Před krámem stála fronta 700 lidí, čekali na podpis.

MS: *Jednalo se o časy, které se asi nikdy nebudou opakovat.*

LH: Máme stejný postoj.

... Velké nakladatelské projekty ...

MS: *Dobrá, rád bych se zeptal, jak ve vašem nakladatelství koncipujete velké projekty, jelikož u vás vyšly doposud největší dějiny našich zemí – a to od dob vydání dějin Františka Palackého.*

LH: Dílo Františka Palackého bylo dlouho nepřekonané. Sám je chtěl dokončit, ba překonat pan Laichter, jenž vydával knihy v domě, kde sídlí nakladatelství Paseka. Ten byl napřed přerušen válkou, pak jej dorazili komunisté, protože mu v padesátých letech nakladatelství zabrali. Šanci jsme měli, vzniklo to v hospodě, kde se sešlo 6 historiků: Petr Čornej, pan Bělina, Jiří Rak, ...

MS: *... doktor Pavel Kosatík?*

LH: Ten ne, pan Kosatík je jiná generace. Hovořím o lidech, jimž je 60 – 70 let.

MS: *Jak dlouho jste projekt připravoval a jak byl financován?*

LH: Připravoval se velmi rychle - vlastně po roce a půl od našeho setkání vyšel první díl. Naivně jsem si myslel, že další díly se budou vydávat každý rok a lidé na základě smlouvy začnou psát. Avšak tak tomu nebylo. Někteří mi po pěti letech, když jim propadla smlouva, napsali, že na tom nechtějí dělat, protože mají mnoho práce - a to z důvodu akademických funkcí - a nemají čas se zabývat vědou. Měli bychom přiznat, že někteří na to nestačili, aby to mohli napsat. Jednalo se o velký omyl. Projekt jako celek se podařil. S doktorem Bělinou jsme projekt dotáhli do konce. Lidé mně psali, že jsem podvodník a nikdy dějiny nevydám. Slíbili jsme jim, že projekt bude hotov za 5 let, ale vycházel 10 let. Tak tomu bylo, poněvadž některý autor pak odmítl participaci. Zadali jsme jej jinému, jenž látku nezvládl. Až třetí knihu dotáhl do konce. Vydání celého opusu trvalo 13 let - a to od smlouvy, která byla podepsána.

MS: *Je po takovýchto dílech velká poptávka? Necítíte vydání jako velkou službu společnosti?*

LH: Ano, z části se jedná o službu společnosti. Aby se však o ni jednalo, musely by dějiny být čteny. Soudím, že lidí není málo. Prodané máme náklady jednotlivých dílů mezi osmi - dvanácti tisíci, což je mnoho. Chtěl bych, aby se publikace dostala mezi lidi, protože si myslím, že by ji měl číst každý člověk, jenž s tímto národem cítí nebo na našem území žije.

MS: *Svazků je ke dvaceti?*

LH: Ano, je jich 19, 15 tematických částí v 19 svazcích.

... Česká literatura ...

MS: *Dobrá, je vhodné se zeptat, jestli si myslíte, zdali nakladatel cítí povinnost vůči českému čtenáři a chce mu pomáhat v orientaci.*

LH: Vždy jsem uvažoval tímto směrem. Pak zde byl Vladimír Pistorius, jenž odcházel z Mladé fronty a přivedl si sem více lidí, než zde bylo.

MS: *Díky němu vaše nakladatelství vydává spisy Jiřího Koláře?*

LH: Ano, ale dáváme přednost především překladové literatuře. Česká se nám - kromě Petra Šabacha - vytratila. V současnosti se úbytek napravil a snažíme se získat více českých autorů.

MS: *Jak úctyhodné, ale pokud srovnáte poptávku po českých a zahraničních titulech.*

LH: Záleží na tom, kdo je autorem.

MS: *Víme, že nakladatelství TORST vydává české autory. Jedná se o nakladatelství Petry Hůlové, Jáchyma Topola, nakladatelství Paseka má Petra Šabacha, brněnský Host měl Jana Balabána.*

LH: Pochopitelně, jsou noví lidé, kteří začínají psát, a ještě se neodvážili to někomu předložit.

MS: *Jsou lidé, kteří si mohou říci: je doba internetu - tam se může vše.*

LH: Je tam takového balastu, že z něj čerpat nemůžete. Spíše jsem čerpal z hospod a kaváren, kde seděli lidé, co něco umějí.

... Nakladatelství jako konkurence ...

MS: *Když byste měl srovnat vývoj nakladatelství, která jsou na českém trhu - nakladatelství Paseka*

existuje 25 let, stejně tak TORST, Academia, Portál, ...

LH: ... Argo, Nakladatelství Lidové noviny.

MS: *Jak se díváte na proměnu nakladatelské mapy a na kvalitu produkce, jež oslovuje českého čtenáře?*

LH: Ta bude v podstatě stejná, protože závisí na kvalitě čtenářů. Jestliže čtenáři budou žádat pouze pornografické spisky, budou se vydávat pornografické spisky, nemyslím ale v nakladatelství Paseka.

MS: *Co tím konkrétně myslíte? Podvratnou literaturu?*

LH: Jedná se o takové hrůzy jako Mein Kampf, ...

MS: ... *Stát a revoluce od Lenina. Dobrá, jak se vyrovnáváte se skutečností, že český trh je hodně bohatý, ale vydává se málo titulů?*

LH: Prosím vás, peněženky lidí jsou takové, jaké jsou, a prostory bytů jsou stále menší, poněvadž ti, kteří chtěli mít knihovny, je mají plné. Nyní vzniká otázka, co s knihou? Přece si ji nekoupím a nevyhodím, a proto si ji raději půjčím v knihovně.

MS: *Můžeme se hrdě konstatovat: zaplať Bůh za veřejné knihovny.*

LH: Knihovny neodmítám. V minulosti jsem v nich pracoval, a proto je neodmítám.

MS: *Jsem přesvědčen, že člověk má mít doma příruční knihovnu, ale mít byt přeplněný knihami? Na můj vkus je to luxus.*

LH: V takovém případě se nemůžeme divit, že knihy vycházejí v menších nákladech, množství knih, které si člověk koupí. V současnosti vychází 14 tisíc titulů. Kdybyste si vše chtěl pořídit, je to velká knihovna.

MS: *Nesmíme zapomenout, že do knih jsou započteny mapy, skripta i „divná literatura“...*

... Významnost literatury ...

MS: *Myslíte si, že literatura může být hybatelkou společenských jevů, pokud si řekneme, že vychází v tak malém nákladu? Jen si vzpomeňme: lidé z disentu přepisovali knihy.*

LH: Dříve tomu tak bylo. Tehdy se knihy půjčovaly, šly od jednoho k druhému. Každý měl dva dny na to, aby titul přečetl.

MS: *Vskutku oběť.*

LH: Taková doba je dávno pryč. Soudím, že kniha má svůj obrovský význam, ale je omezena. Neplatí, že když vydám dobrou knihu, vyhraju volby.

MS: *Vlastně jde o podílení se na tvorbě nového jmenovatele, který může dlouhodobě působit. Současná společnost je atomizovaná. Každý má svůj mobilní telefon a myslí si, že zmoudří ...*

LH: ... a má vše. Cosi si tam něco naťuká a cosi mu tam naskočí. Přehraje si tam mexickou hymnu, když potřebuje.

MS: *Přivítal byste, kdybychom byli ve stejné situaci jako před rokem 1989 – tam byly knižní čtvrtky?*

LH: Nemohu říci, že bych to přivítal, protože to je nemožné. Nakladatelé jsou svobodní, knihkupci též. Knihu si mohou vydávat a prodávat, kdy chtějí.

MS: *Já jsem směřoval k motivacím: vyjde ta a ta kniha.*

LH: Knih však vycházelo 800 – 1000 ročně, a ne čtrnáctinásobek.

MS: *Vím, můžeme říci: mnohočetnost, malé náklady jsou do jisté míry daní za svobodu. Kdo je knihomol, pro něho je množství titulů darem.*

... Stát a jeho role ...

MS: *Postupme dál – jak vnímáte význam knih pro stát? Měl by stát podporovat tento sektor?*

LH: Měl by méně vybírat na daních z přidané hodnoty. V současnosti se stav o malinko zlepšil, ale s Evropou je situace neporovnatelná. Pozor, je problém rozeznat mez. Nemůže být komise, která by na pornografický časopis dala jinou daň než na knihu o vaření, neřkuli na spisy o vaření. Je to nemožné. Tento systém by také podporoval korupci.

MS: *Měli bychom si uvědomit, že daň z knih není velkým příjmem státního rozpočtu jako daň z alkoholu, z cigaret.*

LH: Ano, to je horší ...

MS: *Jste přesvědčen, že stát by mohl ulevit nakladatelům? Jen si vezměte, že dobrá kniha stojí kolem 500 korun.*

LH: V posledních třech letech (2010 – 2013 pozn. autora) je přístup státu k danění knižní produkce, a nejen jí zmatený.

MS: *Jedná se též o charakter české kotliny.*

LH: Možná že ano.

MS: *Tuším, že například Václav Klaus nás také klamal – rétorika byla pravicová, ale činy socialistické.*

LH: Jsme však v Čechách.

MS: *Dobrá, co udělat pro knižní trh, aby rozkvétal?*

LH: Jsem toho názoru, že do trhu nemáme příliš zasahovat, ovšem pokud ano, zaměřme se na podporu knihoven, aby si lidé mohli kupovat více knih. Tím by pomohli i nakladatelům. Jedná se o jedinou možnost – vybírat nakladatele, jemuž podporu dám, a jinému ne, je obtížné. Na podpory jsem nikdy nevěřil. O granty jsem málokdy žádal. Na prodělečné knihy jsem dostal, ale účel mé práce není, abych ze státu tahal peníze.

MS: *Dát mu méně, neregulovat?*

LH: Spíše, aby nás stát neobíral.

... Hodnocení, omyly cest ...

MS: *Náš čas dialogu se naplňuje. Je čas na hodnocení. Kam jsme podle vás za 25 let dospěli a jaké omyly byly udělány?*

LH: Za 25 let zde máme tržní hospodářství, spousta lidí zbohatla, většina podnikatelů je poctivých, byť někteří z nás přistupují k podnikatelům s heslem Co podnikatel, to zloděj. Bývalý prezident Václav Klaus prosazoval „zhasnutí“. Lidé si mysleli, že to, co ukradnou, je naprosto v pořádku.

MS: *Jaké jsou vaše výhledy do budoucna? Soudíte, že naše republika bude dělným prvkem v rámci Evropské unie a globalizujícího se světa? Budeme těmito procesy kultivováni?*

LH: Určitě ano, ale již nemám tolik času, abych si dělal osobní plány. Samozřejmě, že se budu do posledního dechu snažit, abych mohl nakladatelství podpořit svými nápady. Co se Evropské unie týče a ostatního, snaha je dobrá, a zbytečná, poněvadž konzumní společnost se jednoduše rozpadne.

MS: *Nejsou zde pojítka, která společnost podržela během krizí?*

LH: V současnosti se dnes prodává ve velkém. Malé obchody zanikají, co bylo za první republiky, kde jste měli krámký v centru měst, dnes už není a nebude.

MS: *Ano, ale díky těmto krámkům lidé mohli mít odpovídající vztahy.*

LH: Právě konzumní způsob života to plně likviduje.

MS: *Děkuji vám za procházku minulým obdobím.*